

Hoogbegaafd: Thuis en in school

Prof. dr. Ton Mooij
ITS, Radboud Universiteit Nijmegen
Celstec, Open Universiteit Nederland, Heerlen

Presentatie voor ouders en (school)professionals
Organisatie: Gemeente Amsterdam
Da Costakade 102
3 juli 2012

Overzicht

1. Begrip
2. Bepaling
3. Begeleiding
4. Beleid

© Prof. dr. T. Mooij RU-Nijmegen ITS
/ OUNL-Heerlen Celstec, 3 juli 2012

Begrip

Jong hoogbegaafd kind

- Weetgierig, informatie zelfstandig
- Taal / rekenontwikkeling
- Sociale dynamiek
- (Senso)motoriek, schrijven, atletiek
- Techniek, expressie, muziek
- Niet-alledaags
- Tenminste één gebied; (dis)harmonisch?

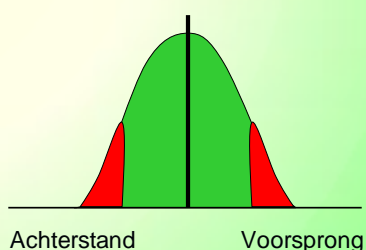
© Prof. dr. T. Mooij RU-Nijmegen ITS
/ OUNL-Heerlen Celstec, 3 juli 2012

Bepaling cognitief hoogbegaafd

- Informatie sneller, hoger, eigen structurering
- 2% - 10% (test, toets, prestatie)
- Aangeboren ('gifted') of aangeleerd ('talent')
- Wisselwerking
- Thuis: kleinschalig, steun zelf
- School: spelen, taal, rekenen, leerstrategie?
- Diagnostiek in speel- en leerprocessen

© Prof. dr. T. Mooij RU-Nijmegen ITS
/ OUNL-Heerlen Celstec, 3 juli 2012

Onderzoek vierjarigen (Mooij & Smeets, 1997)

© Prof. dr. T. Mooij RU-Nijmegen ITS
/ OUNL-Heerlen Celstec, 3 juli 2012

Groep 2: cogn. hoogbegaafde leerlingen (2,5%) (Mooij & Driessen, 2008)

	Kenmerken groep 2			
	<i>N</i> / <i>ln</i>	Gebruik <i>LVS</i>	<i>M</i> vrber. <i>rek.</i>	Versnelling
Leerkrachtscore				
welbevinden	Neg.	Neg.	Neg.	Pos.
populariteit	Neg.	Neg.	Neg.	--
relatie met leerkr.	Neg.	--	Neg.	Pos.
zelfvertrouwen	--	Neg.	--	Pos.
werkhouding	--	Neg.	--	--
onderpresteren	--	Pos.	Pos.	--

© Prof. dr. T. Mooij RU-Nijmegen ITS
/ OUNL-Heerlen Celstec, 3 juli 2012

(Gedwongen) onderpresteren

Vierjarigen intrede PO

- Geen groepsactiviteiten, isolatie sociaal-emotion.
- Verlies leerstrategieën (Kalyuga, 2007)
- Perfectionisme, faalangst (Colangelo e.a., 2004)
- Onrealistisch of buitenschools
- Schoolprestaties cognitief hoogbeg. leerlingen:
  - Intrede en vervolg PO (Mooij e.a., 2007, 2012)
  - VO (Guldemond, Bosker e.a., 2003, 2012)
  - Internationaal (Minne, Rensman e.a., 2007)

© Prof. dr. T. Mooij RU-Nijmegen ITS
/ OUNL-Heerlen Celstec, 3 juli 2012

Aanpakken verschillend

1. Aanpassing aan leeftijdsgroepering
  - a. Verrijking / verdieping speel-leerstofaanbod
  - b. Indikking (compacting) en verrijking
  - c. Plusgroepen en –klassen
  - d. Specifieke programma's, (zomer)cursussen
  - e. (Versnelling)
  - f. Excellentieprogramma's
  - g. Speciaal onderwijs cognit. HB (bijv. Leonardo)
2. Optimaal onderwijs voor elke leerling

© Prof. dr. T. Mooij RU-Nijmegen ITS
/ OUNL-Heerlen Celstec, 3 juli 2012

Optimaal onderwijs: leerpsychologie

Leerkenmerk	Laag	Midden	Hoog
Beginniveau	Lager		Hoger
Leerstappen	Kleiner		Groter
Motivering	Concreet		Abstract
Structurering	Opdracht		Creatie
Duur werken	Korter		Langer
Herhaling	Met variatie		Nieuw
Begeleiding	Vaker		Minder
Zelfregulerend	Minder		Meer

© Prof. dr. T. Mooij RU-Nijmegen ITS
/ OUNL-Heerlen Celstec, 3 juli 2012

Optimaal onderwijs: instructie en leren

School annex- instructiekenmerken:

1. Diagnostiek / screening beginkenmerken
2. Continuïteit leerstofopbouw (criterium, norm)
3. Zelfstandig(er) subgroepen / HBers veel meer
4. Evaluatie vorderingen (indiv. criterium, norm)

Leerlingkenmerken:

cognitief, sociaal, emotioneel, gedrag

© Prof. dr. T. Mooij RU-Nijmegen ITS
/ OUNL-Heerlen Celstec, 3 juli 2012

Screenen beginkenmerken elke leerling

Peuterspeelzaal, ouders, leerkracht groep 1

Beginkenmerken door leerkracht

Geschat taalniveau

In vergelijking met leeftijdgenoten is een kenmerk van het kind

☒	naar betekenis van woorden vragen	minder
☒	moelijke woorden willen begrijpen	- kies -
☒	in goede zinnen praten	- kies -
☒	interesse in lezen	minder
☒	leest het?	iets minder
☒	interesse in letters/schrijven	even veel
☒	schrijft het?	iets meer
		meer
		- kies -

alles beantwoord, volgende blad

© Prof. dr. T. Mooij RU-Nijmegen ITS
/ OUNL-Heerlen Celstec, 3 juli 2012

© Prof. dr. T. Mooij RU-Nijmegen ITS
/ OUNL-Heerlen Celstec, 3 juli 2012

© Prof. dr. T. Mooij RU-Nijmegen ITS
/ OUNL-Heerlen Celstec, 3 juli 2012

School, leerling, ouders, professional

Kansen in praktijk:

- gerichtheid elk kind
- consequente stimulering
- eenduidige inhoudelijk-diagnostische systematiek
- ruggengraat en handelingsplannen / HB
- leerwinsten verzilveren!!
- ICT

© Prof. dr. T. Mooij RU-Nijmegen ITS
/ OUNL-Heerlen Celstec, 3 juli 2012

Praktijk Onderwijs Bewijs

- Leerpsychologisch, diagnostisch, didactisch en organisatorisch verheldering
- Vergroting samenwerking ouders - school
- Schoolteam leert via leerlingen, begin groep 1
- Leeftijd $\neq$ groepsniveau (eenvoudiger organisatie)
- Differentiatie instructie over groepen
- Gevaar: Cito-LVS leerstofjaarklassen = lang(er) vast leerlingen = belang school i.t.t. belang leerling

© Prof. dr. T. Mooij RU-Nijmegen ITS
/ OUNL-Heerlen Celstec, 3 juli 2012

Optimaal onderwijs: schoolbestuur

1. Beneden - boven én boven – beneden
2. Optimale = maximale leerresultaten:
  - Informatie leerpsychologie / diagnostiek handleid.
  - Training leerkrachten, interne begeleid., directie
  - Assistentie bij veranderingen per school
  - Enkele pilotscholen

© Prof. dr. T. Mooij RU-Nijmegen ITS
/ OUNL-Heerlen Celstec, 3 juli 2012

Vragen en discussie??

© Prof. dr. T. Mooij RU-Nijmegen ITS
/ OUNL-Heerlen Celstec, 3 juli 2012